

Meddelande om att förverkliga det europeiska området för utbildning senast 2025

Utbildningsdepartementet

2020-11-04

Dokumentbeteckning

COM(2020) 625

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om att förverkliga det europeiska området för utbildning senast 2025

Sammanfattning

Visionen om ett europeiskt område för utbildning lanserades av kommissionen i samband med det sociala toppmötet om rättvisa jobb och tillväxt i Göteborg 2017 (KOM(2017) 673 final, se även faktaPM 2017/18:FPM31). I det nu aktuella meddelandet presenterar kommissionen ett förstärkt tillvägagångssätt för att säkerställa att ett europeiskt område för utbildning uppnås till 2025. Meddelandet ger en översikt av pågående eller aviserade initiativ och insatser, program, rekommendationer och rådsslutsatser etc. som på olika sätt utgör en del i arbetet för ett europeiskt område för utbildning till 2025. Kommissionen föreslår att de pågående insatserna för det europeiska området för utbildning fokuseras och vidareutvecklas inom sex dimensioner: kvalitet, inkludering och jämställdhet, den gröna och den digitala omställningen, lärare och utbildare, högre utbildning och den geopolitiska dimensionen. Utöver det redan pågående arbetet avser kommissionen att föreslå nya insatser och initiativ i linje med de sex dimensionerna, som ska bidra till ett ambitiöst europeiskt område för utbildning till 2025.

Som en del i meddelandet presenterar kommissionen ett förslag till ett ramverk för det europeiska området för utbildning, som kan ses som en efterföljare till det nuvarande strategiska samarbetsramverket på utbildningsområdet (Utbildning 2020).

Regeringen välkomnar meddelandet om det fortsatta arbetet för att etablera ett europeiskt område för utbildning till 2025 och att det bygger vidare på det befintliga arbetet. Det är en prioriterad fråga för regeringen att medborgarna i EU ska kunna studera, arbeta, resa och utbyta idéer utan att hindras av administrativa eller byråkratiska svårigheter.

Regeringen anser att det är viktigt att ramverket för det europeiska området för utbildning och dess riktmärken kan utvärderas och revideras under den fastslagna perioden, och att det är viktigt med kontinuitet i riktmärkena för att det ska gå att följa utvecklingen över tid.

Regeringen kommer att ta ställning till möjliga nya förslag för samarbeten inom ramen för det europeiska området för utbildning när dessa presenteras.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Visionen om ett europeiskt område för utbildning lanserades av kommissionen i samband med det sociala toppmötet om rättvisa jobb och tillväxt i Göteborg 2017, och konkretiserades 2018 i meddelandet *Ett starkare Europa byggs upp: ungdoms-, utbildnings- och kulturpolitikens roll* (KOM(2018) 268 final). Meddelandet kopplar även till rådsresolutionen från oktober 2019 om *vidareutveckling av det europeiska området för utbildning som stöd för framtidsorienterade utbildningssystem* (2019/C 389/01). Det nu aktuella meddelandet presenterades den 1 oktober 2020.

1.2 Förslagets innehåll

Enligt kommissionen är utbildning en avgörande drivkraft för EU:s återhämtning från covid-19-pandemins ekonomiska och sociala konsekvenser och för den gröna och digitala omställningen. Meddelandet syftar till att förtydliga och förstärka det redan pågående arbetet för utvecklingen av ett europeiskt område för utbildning till 2025. Det europeiska området för utbildning ska ge framtidsperspektiv för utbildningssamarbetet inom EU och identifiera viktiga frågor och föreslå vägen framåt.

Meddelandet samlar mycket av det redan pågående eller aviserade arbetet på utbildningsområdet inom EU, och sätter in det i en kontext av det europeiska området för utbildning. Exempelvis är Erasmusprogrammet en viktig komponent. Kommissionen föreslår att pågående liksom nya insatser för det europeiska området för utbildning ska fokuseras och vidareutvecklas inom sex dimensioner: kvalitet, inkludering och jämställdhet, den gröna och den

1. Kvalitet

Med *kvalitet* avser kommissionen grundläggande färdigheter inklusive digitala kompetenser, tvärgående färdigheter, rörlighet i utbildningssyfte, främjande av språkinläring och flerspråkighet, stöd till lärare för att möta språklig och kulturell mångfald i skolan, ett europeiskt perspektiv i utbildningen och säkra utbildningsmiljöer fria från våld, mobbning, hets, desinformation och alla former av diskriminering.

Kommissionen ser Erasmusprogrammet och erfarenhetsutbyte på EU-nivå som viktiga verktyg för att stärka kvaliteten i utbildningen. Kommissionen avser att på olika sätt stödja medlemsstaterna för att identifiera effektiva politiska reformer som främjar förbättrade resultat i grundläggande färdigheter. För att förbättra rörligheten i utbildningssyfte planerar kommissionen bland annat att uppdatera ramen för rörlighet i utbildningssyfte inom Erasmusprogrammet. Även för främjandet av flerspråkighet, tvärgående färdigheter och säkra utbildningsmiljöer lyfts Erasmusprogrammet fram som det huvudsakliga verktyget.

2. Inkludering och jämställdhet

Kommissionen konstaterar i meddelandet att utbildningssystemen inte lyckas tillräckligt väl med att minska ojämlikheter kopplade till socioekonomisk status, vilket covid-19-pandemin bidragit ytterligare till att understryka. Även utmaningar kopplat till könsbundna studieval och bristen på jämställdhet inom vissa ämnesområden påtalas, liksom det faktum att kvinnor fortfarande är underrepresenterade i beslutsfattande positioner inom högre utbildning. Kommissionen avser därför att främja en mer inkluderande och jämställd utbildning. Utöver redan befintligt arbete, som exempelvis Erasmusprogrammet och Europeiska Solidaritetskåren som inför den nya programperioden 2021-2027 har förstärkt fokus på inkludering, jämställdhet och mångfald, föreslås flera insatser för att minska andelen underpresterande elever och öka välbefinnande och jämställdhet i skolan. Bland annat föreslås ett initiativ med syftet att hjälpa alla elever att nå en grundnivå i grundläggande färdigheter, och utvecklandet av en gemensam vägledning för att öka andelen med avslutad gymnasieutbildning. Vidare hänvisar kommissionen till förslag som presenterades i *Kompetensagendan* (KOM(2020) 274, se även fakta-pm 2019/20:FPM59), som exempelvis yrkeskunskapscentrum och mikromeriter. Deltagande i kvalitativ förskoleverksamhet lyfts fram som en viktig faktor för att nå grundläggande färdigheter längre fram i livet. Kommissionen avser därför att stödja medlemsstaterna i genomförandet av kvalitetsramen för förskoleverksamhet och barnomsorg (*rådets rekommendation av den 22 maj 2019 om förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet*). För att stärka

jämställdhet inom utbildning avser kommissionen bland annat att föreslå utvecklandet av en politisk vägledning om jämställdhet i utbildningen och en ny agenda för omställning av den högre utbildningen som särskilt ska beröra jämställdhetsaspekter.

3. Den gröna och den digitala omställningen

Kommissionen menar att utbildningspolitik och investeringar inriktade på en inkluderande grön och digital omställning är nyckeln till Europas framtida motståndskraft och välbefinnande. Endast med rätt kompetens och utbildning kan Europa säkerställa en långsiktig ekonomisk återhämtning med fokus på de gröna och digitala övergångarna. Inom ramen för denna dimension rekommenderar kommissionen att prioritera åtgärder som syftar till att människor ska förvärva kunskaper, förmågor, värderingar och attityder som behövs för att leva i, utveckla och stödja ett hållbart och resurseffektivt samhälle och ekonomi.

Kommissionen avser bland annat att i slutet av 2020 lansera en koalition för utbildning för klimatet som ska sammanföra experter på området, tillhandahålla resurser för nätverkssamarbete och stödja kreativa metoder tillsammans med lärare, elever och studenter. Under 2021 planerar kommissionen att föreslå en rådsrekommendation om utbildning för miljömässig hållbarhet. I meddelandet hänvisas även till initiativ som presenterats i den digitala handlingsplanen för utbildning (KOM(2020) 624) och till Erasmusprogrammet och Solidaritetskårens digitala och gröna fokus i den nya programperioden. I samarbete med Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och andra delar av Horisont Europaprogrammet vill kommissionen öka antalet seminarier om digitala och entreprenöriella färdigheter. Kommissionen avser även anordna system för korttidspraktikplatser för kvinnliga studenter inom digitala områden och områden med anknytning till naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik. Vidare kommer kommissionen att arbeta för miljöanpassning av utbildningsinfrastrukturen (skolor, universitetsbyggnader m.m.). Detta ska ske bland annat genom samarbete med Europeiska investeringsbanken.

4. Lärare och utbildare

I meddelandet konstateras att de flesta EU-länder står inför en lärarbrist och att läraryrkets attraktivitet behöver stärkas, liksom att lärare och undervisande personal behöver kontinuerlig kompetensutveckling. Kommissionen menar även att internationell rörlighet bör utgöra en del av lärarutbildningen. Utifrån dessa utgångspunkter planerar kommissionen att föreslå ett antal initiativ för att stödja bland annat kompetensutveckling och karriärvägar för lärare och främja läraryrkets attraktivitet. Bland annat avser kommissionen att 2021 lansera initiativet ”Erasmus lärarakademier” inom ramen för det kommande Erasmusprogrammet. Dessa ska ha formen av

nätverk för lärarutbildningsinstitutioner och lärarförbund. Under 2021–2022 kommer kommissionen att ta fram en vägledning för utveckling av nationella karriärramar, och kommissionen avser även att tillsammans med medlemsstaterna och andra berörda aktörer ta fram en politisk ram för att förbättra kvaliteten på och utbudet av rörlighetsmöjligheter för lärare i Europa.

5. Högre utbildning

Dimensionen om högre utbildning berör olika aspekter av internationellt samarbete och utbyte med syftet att öka, förbättra och förenkla det europeiska samarbetet inom området. Detta arbete ska enligt kommissionens vision ske i nära samarbete med medlemsstaterna och utbildningsinstitutionerna. Initiativet Europauniversitet, som lanserades inom ramen för Erasmus+ under innevarande programperiod, är ett viktigt verktyg. Kommissionen avser fortsätta utbyggnaden av Europauniversitetet. Genom att bygga vidare på Europauniversitetens erfarenheter vill kommissionen stärka synergierna mellan det europeiska forskningsområdet (ERA) och det europeiska området för utbildning, bland annat genom att stödja utformandet av en politisk ram som möjliggör ett smidigt och gränsöverskridande samarbete mellan högre utbildningsinstitutioner i Europa. Ambitionen är en ”omställning” av Europas högre utbildningsinstitutioner, på ett öppet och inkluderande sätt. Kommissionen avser att lansera en offentlig konsultation som ett steg i detta arbete. Andra konkreta förslag för att stödja arbetet inkluderar bland annat att undersöka förutsättningarna för en europeisk examen liksom förutsättningarna och behovet av en legal status för universitetsallianser. Erkännande- och kvalitetssäkringsfrågor är enligt kommissionen viktiga för ett förbättrat och smidigt europeiskt samarbete inom högre utbildning. Kommissionen föreslår därför flera insatser för fortsatt arbete inom dessa områden och hänvisar även till aviserade eller pågående insatser som Europass, Europeiska studentkortet och Initiativet för uppföljning av utexaminerade.

6. Den geopolitiska dimensionen

Kommissionen menar att internationellt utbildningssamarbete av hög kvalitet är viktigt för att möta globala utmaningar, men också för att locka talanger till EU och stärka bilden av Europa internationellt. Det europeiska området för utbildning kan bidra till EU:s geopolitiska mål genom att stärka sina förbindelser med resten av världen. För att stärka utbildningens roll i EU:s externa politik föreslås några möjliga insatser. Exempelvis stärkt samarbete med strategiska globala partners (Kina, Japan, USA), en utökad internationell dimension av Erasmusprogrammet och ett stärkt europeiskt

Ett stödande ramverk för att förverkliga det europeiska området för utbildning senast 2025

I meddelandet presenterar kommissionen sin vision för ett ramverk för det europeiska området för utbildning, vilket även ska ses som efterföljaren till det nuvarande strategiska samarbetsramverket inom utbildningsområdet – Utbildning 2020. Ramverket ska bidra med samarbetsmetoder och stärka synergier med andra initiativ inom utbildningsområdet. Det ska identifiera mål och indikatorer för uppföljning av arbetet. Ramverket syftar även till att främja integrering av utbildning i den europeiska planeringsterminen. Slutligen ska ramverket lägga grunden för utvecklandet av ett styrningsramverk för det europeiska området för utbildning till 2025. I praktiken innebär kommissionens förslag att strukturen för det nuvarande strategiska samarbetsramverket inom utbildningsområdet bibehålls fram till 2025, med några mindre justeringar. Nya inslag inkluderar bland annat en styrgrupp för det europeiska området för utbildning och främjande av ökat samarbete mellan rådsformationerna.

För den fortsatta uppföljningen av utvecklingen inom utbildningsområdet föreslår kommissionen en uppsättning riktmärken som ska nås till 2030:

- Andelen 15-åringar med svaga grundläggande färdigheter i läsning, matematik och naturvetenskap bör vara mindre än 15 procent.
- Andelen åttondeklassare med svaga grundläggande färdigheter i data-och informationskompetens bör vara mindre än 15 procent
- Minst 98 procent av barn mellan tre års ålder och åldern för obligatorisk skolstart bör delta i förskoleverksamhet.
- Andelen 20–24 åringar med minst gymnasieexamen bör vara 90 procent.
- Andelen 30–34-åringar med eftergymnasial utbildning bör vara minst 50 procent.¹

Ytterligare ett mål som kommissionen presenterade i sitt meddelande om kompetensagendan föreslås inkluderas i ramverket:

- Till 2025 bör 50 procent av den vuxna befolkningen i EU delta i lärande varje år.

Genom *European Education and Training Monitor* kommer kommissionen årligen att följa upp arbetet med det europeiska området för utbildning.

¹ Fullföljt en utbildning på ISCED-nivå 5-8.

Kommissionen avser även att publicera en lägesrapport under 2022 och organisera en halvtidsöversyn tillsammans med Europaparlamentet under 2023. En fullständig rapport om det europeiska området för utbildning kommer presenteras under 2025.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

De frågor som hanteras i meddelandet bedöms inte ha några effekter på gällande svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

De insatser som hanteras i meddelandet ska främst ske på EU-nivå inom ramen för beslutad budget. De insatser som avser nationell nivå är frivilliga att genomföra och bedöms därför inte ha några effekter på statsbudgeten.

I de fall medlemsstaterna väljer att genomföra frivilliga insatser på nationell nivå som inte har en grundfinansiering via befintliga EU-program hänvisar kommissionen till att finansiering för nationella och regionala insatser kan vara möjlig via EU:s struktur- och investeringsfonder och faciliteten för återhämtning och resiliens. För insatser inom det digitala området hänvisar kommissionen till finansieringsmöjligheter inom programmet för ett digitalt Europa.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar meddelandet om det fortsatta arbetet för att etablera ett europeiskt område för utbildning till 2025, och att det bygger vidare på det befintliga arbetet. Det är en prioriterad fråga för regeringen att medborgarna i EU ska kunna studera, arbeta, resa och utbyta idéer utan att hindras av administrativa eller byråkratiska svårigheter.

Regeringen anser att det är viktigt med en sammanhållen syn på samarbetet inom utbildningsområdet, något som är särskilt viktigt i perspektivet livslångt lärande och möjligheter för alla att gå i och ur utbildning genom hela livet. Det är även viktigt att lyfta fram den betydelse som utbildning har både för kompetensförsörjning och för social inkludering, samt vikten av att arbetet genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Regeringen välkomnar att meddelandet gör en tydlig koppling mellan utbildning och forskning och betonar vikten av kvalitet i utbildning.

Arbetet inom ramen för det europeiska området för utbildning bör utgå från frågor av gemensamt europeiskt mervärde och vara nära relaterat till Erasmusprogrammet och andra relevanta program i EU:s fleråriga budgetram 2021–2027.

Avseende ramverket för det europeiska området för utbildning anser regeringen att det är viktigt att det kan utvärderas och revideras under den fastslagna perioden, och att det är viktigt med kontinuitet i de riktmärken som används för att det ska gå att följa utvecklingen över tid.

Regeringen anser att det är viktigt att understryka att beslut om finansiering och politik inom utbildning är nationella beslut.

Regeringen kommer att ta ställning till nya förslag inom ramen för det europeiska området för utbildning när dessa presenteras.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Inte aktuellt.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt. Meddelandet innehåller inte något förslag till rättsakt.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

En presentation av meddelandet skedde vid Utbildningskommitténs möte den 13 oktober 2020. Vid utbildningsministrarnas möte den 30 november 2020 förväntas preliminärt en riktlinjedebatt om det europeiska området för utbildning. Förslag om ett ramverk för det europeiska området för utbildning ska preliminärt behandlas vid utbildningsministrarnas möte i februari 2021.

4.2 Fackuttryck/termer

Europeiska studentkortet: Det europeiska studentkortet syftar till att främja rörligheten i Europa genom att förenkla administrationen kring utbyten. Med ett europeiskt studentkort ska alla studenter enkelt och säkert kunna identifiera och registrera sig elektroniskt vid lärosäten i Europa när de ska studera utomlands.

Initiativet för uppföljning av utexaminerade: Initiativ som syftar till att förbättra tillgången till kvalitativa och kvantitativa uppgifter om vad utexaminerade från högskole- och yrkesutbildning i Europa gör efter avlagd examen (se *rådets rekommendation av den 20 november 2017 om uppföljning av utexaminerade*).

European Education and Training Monitor: Kommissionens årliga rapport om utbildning i EU.

Faciliteten för återhämtning och resiliens: Faciliteten utgör huvuddelen i EU:s tillfälliga återhämtningsinstrument Next Generation EU.